

%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A8%D0%BE%D0%BF%D1%96%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf.

4. Глушков В. А. Ответственность за преступления в сфере здравоохранения. К., 1987. С. 7.

УДК 343.13

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,

професор кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1533-9213>

ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Питання щодо запровадження в Україні електронного кримінального провадження вже протягом тривалого часу висвітлюється у науковій літературі, дисертаційних дослідженнях, а також активно обговорюється на науково-практичних конференціях. Зазначимо, що загалом організаційно-правовим підґрунтям запровадження та використання електронних документів на теренах нашої держави є Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг». До того ж на окреслене питання з площини кримінального процесу звертається увага у звіті щодо України від 03 листопада 2016 р. № 2016/DGI/JP/3608, підготовленому офісом програми боротьби з кіберзлочинністю на основі підтримки експертів Ради Європи. Так, у цьому звіті мають місце рекомендації з питань прийняття законів про електронні докази та відповідні процедури, які унормовують правила щодо визнання допустимості електронних доказів.

Запровадження електронного кримінального провадження є надто важливим та актуальним чинником, оскільки має призвести до значної економії часу та коштів, зменшення строків розгляду відповідних процесуальних документів, спрощення доступу учасників у межах їх компетенції до відповідних матеріалів кримінального провадження тощо. Слід зазначити, що у КПК України вже мають місце спроби до запровадження електронних процесуальних процедур, наприклад: а) згідно з ч. 2 ст. 214 КПК України досудове розслідування безпосередньо розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудового розслідування; б) здійснення виклику особи слідчим, прокурором (ст. 133 КПК України), судовий виклик (ст. 134 КПК України) за допомогою електронної пошти (ст. ст. 135, 136 КПК України) тощо.

Інформатизація судочинства як в цілому, так і кримінального, здійснюється в багатьох країнах світової спільноти, у зв'язку з чим їх досвід представляє відповідний теоретичний та практичний інтерес. Перші кроки із запровадження електронного документообігу у кримінальному судочинстві були зроблені 1997 р. в США, коли співробітниками Адміністративного управління судів серед працівників судової системи, прокурорам, адвокатам та

іншим причетним до її функціонування особам була проведена роз'яснювальна робота та ініційовано обговорення проектів щодо запровадження електронного документообігу, практики застосування, вироблення загальних підходів і загальних стандартів його здійснення.

Подібна практика має місце і на пострадянському просторі, зокрема в Республіці Казахстан до кримінально-процесуального законодавства у 2017 р. були внесені доповнення і прийняті відповідні підзаконні акти, які передбачають можливість здійснювати досудове розслідування в електронній формі. Водночас КПК Республіки Казахстан зберігає і «традиційний» формат провадження шляхом складання документів на паперових носіях. Рішення про вибір електронного формату кримінальної справи приймає особа, якій доручається досудове розслідування, при прийнятті її до свого провадження, про що виноситься відповідна постанова. Документи, створені раніше на паперовому носії, після прийняття рішення про здійснення розслідування в електронному форматі, скануються і додаються до електронної кримінальної справи у вигляді PDF-документів. При цьому вони зберігаються органами кримінального переслідування і підлягають направленню до прокуратури або до суду разом з електронною кримінальною справою.

Крім цього, в Азербайджанській Республіці діє модуль «Електронна кримінальна справа». Слідчим комітетом Республіки Вірменія використовуються системи «Електронне слідство» та «Цифровка кримінальних справ». Прокуратурою Республіки Молдова застосовується автоматизована інформаційна система «Кримінальне переслідування: Е-справа».

Наразі у Верховній Раді України зареєстровано проєкт Закону України від 15 березня 2021 р. № 5246 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування», приписи якого і мають упорядкувати процедуру електронного кримінального провадження. Детальне ознайомлення з його змістом надає можливість дійти деяких висновків та окреслити ряд недоліків. Так, зокрема, законопроєкт обмежується лише доповненнями до: а) ст. 106-1 КПК України, положення якої надають визначення інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування, а також розкривають загальні питання щодо її функціонування; б) ст. 221 КПК України в частині ознайомлення з матеріалами, що містяться в інформаційно-телекомунікаційній системі досудового розслідування до його завершення; в) ст. 290 КПК України в частині відкриття матеріалів, що містяться в інформаційно-телекомунікаційній системі досудового розслідування іншої стороні. На наше переконання, вищевказаних доповнень для запровадження до кримінального процесу такої складної системи замало, у зв'язку з чим здебільшого зміст законопроєкту викликає питання, не відповіді на них.

Перш за все, законодавець залишив поза увагою приписи гл. 5 КПК України, які безпосередньо стосуються аспектів фіксування кримінального провадження. Вважаємо, що вони мають бути доповнені нормою, яка б передбачала можливість здійснення кримінального провадження як у звичайному, так і у електронному форматі. З огляду на вказане також доречно ст. 3 КПК України доповнити відповідним визначенням електронного процесуального документа.

Окремо розгляду потребують питання, що безпосередньо стосуються необхідності чіткого порядку комунікації між учасниками провадження у разі здійснення кримінального провадження в електронній формі. Це стосується випадків електронного діалогу як між сторонами захисту та обвинувачення, так і слідчого між прокурором та слідчим суддею. На жаль зазначені питання також залишилися поза увагою законодавця.

До того ж для надання електронному документу юридичної сили має використовуватися електронний цифровий підпис. Складність цього полягає в тому, що протокол слідчої (розшукової) дії має бути підписаний усіма її учасниками, а електронним цифровим підписом володіє лише слідчий, дізнавач, прокурор. Отже, постає питання щодо можливості підпису відповідного протоколу потерпілим, свідком, підозрюваним, обвинуваченим, понятим тощо.

Таким чином, запровадження у практичну площину електронного кримінального провадження з одного боку має вирішити багато існуючих проблемних аспектів, але при цьому вищевказана редакція законопроекту лише створює нові. У зв'язку з чим виникає питання з приводу того, чи буде доречним такий розвиток інформаційних технологій? Вважаємо, що відповідь є очевидною, цей процес не можна зупинити, а його законодавча регламентація з урахуванням досвіду інших країн і національних інтересів потребує удосконалення.

УДК 343.125.133(477)

Уляна Олегівна ЗАЄЦЬ,

ад'юнкту відділу організації освітньо-наукової підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МОРАЛЬНА ШКОДА» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Під моральною шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб. Отже, у ч. 2 ст. 223 Цивільного кодексу України, (далі – ЦК України), моральна шкода полягає, зокрема: а) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; б) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; в) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; г) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи (1).

Так, на думку М. С. Строговича моральною шкодою є зганьблення честі людини, приниження її гідності, заподіяння тяжких душевних переживань, страждань внесення в особисте життя або суспільне становище людини ускладнень (2, с. 43). У той же час В. А. Дубрівний під моральною шкодою розуміє порушення нормального психічного стану людини, викликане злочинним посяганням на охоронювані законом його суб'єктивні права та